

ԵՐԿՈՒ ԽՕԾԳ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին իրայատուկ Սահմանադրությու-
նով օժտելու անհրաժեշտությունը, վերջին
քանի մը դարերու ընթացքին, գոնե վեր-
ջին յիսնամեակի ընթացքին կենսական
հրամայական դարձած է:

Երանաշնորհ Հայրապետներ, Թեմա-
կալ Առաջնորդներ եւ ինչո՞ւ չէ նաեւ մը-
տահոգ աշխարհականներ, զանազան շըր-
ջաններուն փորձած են նախագիծեր պատ-
րաստել եւ ուրիշներ ալ հրապարակու եւ
կամ ժողովական կենսի ընթացքին՝ կար-
ծիքներ յայտնած են Հայաստանեայց Եկե-
ղեցոյ կրօնա-վարչական կառոյցը կազմա-
կերպելու, անոր առաքելութիւնը կեդրո-
նացեալ եւ օրինաւոր հիմներու վրայ հաս-
տատելով՝ զօրացնելու Հայց. Եկեղեցին:

Քրիստոնէութեան առաջին իսկ դարե-
րուն, երբ նկատի առնուեցան կատարուե-
լիք անհրաժեշտ առաքելութեան հրամա-
յականի քարդոթիւնները, Առաքելներ եւ
յետագայ շրջանի Հայրապետներ, ժողով-
ներու միջոցով եկեղեցական եւ վարչա-
կան հարցերը վճռելու եւ լուծելու ըս-
կզբունքը որդեգրեցին: Նոր Կտակարանի
մէջ կը կարդանք, թէ ինչպէս Առաք-
ելներ կը հաւաքուէին եւ իրենց առա-
քելութեան համար հաւաքաբար որոշ ըս-
կզբունքներու հիման վրայ, որոշումներ
կ'որդեգրէին:

Առաջին դարերուն երանաշնորհ հայ-
րեր, Եկեղեցոյ առաքելութիւնը ուղիղ եւ
վարչական դրութեան մէջ դնելու նպա-
տակով տեղական եւ Միջ-եկեղեցական ու
Տիեզերական ժողովներ գումարելով՝ հա-
ւաքի եւ վարչական գիտելիքներու շուրջ
անհրաժեշտ սկզբունքներ որդեգրելով ժո-
ղովներ գումարեցին Երուսաղէմի, Նիկիոյ,
Կ. Պոլսոյ, Վիստոսի եւ զանազան այլ
տեղերու մէջ:

Ժողովներու միջոցով, եկեղեցական,
վարդապետական եւ վարչական հարցերը
լուծելու սկզբունքը ընդհանրացաւ Տիե-
զերական ժողովներէն անդին նաեւ
Ազգային եւ տեղական եկեղեցիներու մէջ:

Բնական է, որ այս սկզբունքը որդե-
գրուեցաւ նաեւ Հայ Եկեղեցոյ եւ Հայ
Ազգի ղեկավարներու կողմէ:

Դժբախտաբար, զանազան շրջաննե-
րուն մէջ այլազան պատճառներով, ըլլան
անոնք կրօնական թէ քաղաքական, կանո-
նաւոր ժողովներ չգումարուեցան եւ Հա-
յաստանեայց Եկեղեցոյ վարչական եւ հո-
գելոր առաքելութեան ճակատագիրը վըս-
տահուեցաւ Հայրապետներուն: Հայրապե-
տներ, զիրենք շրջապատող հոգեւորական թէ
աշխարհական ղեկավարներու հետ
խորհրդակցաբար՝ ղեկավարեցին Հայաս-
տանեայց Եկեղեցին, որոշ կանոններ հաս-
տատեցին եւ զանոնք դրկեցին Թեմերուն
որպէս հրահանգ գործադրութեան համար:
Հայրապետներու անունով եւ անոնց
կողմէ հաստատուած կանոնները ճանա-
չում ստացած ըլլալով, անպաշտօն կեր-
պով օրէնքի կարգ անցած են:

Անցնող քանի մը դարերու ընթացքին
հայ ժողովուրդը ցրուած աշխարհի չորս
ծագերը, հրաշքի համագօր ճիգերով
կարողացած է Հայաստանեայց Եկեղեցոյ
կրօնա-վարչական կառոյցը կենդանի պա-
հել, հակառակ քաղաքական անբաղձալի
եւ դժնդակ պայմաններուն, պարզապէս
ի չգոյէ Ազգային-Եկեղեցական Ժողովնե-
րու եւ այլ իրաւաստ մարմիններու, իշխա-
նութիւն կեդրոնացուցած ըլլալով Ամե-
նայն Հայոց Հայրապետի անձին շուրջ:
Ամենայն Հայոց Հայրապետը որպէս Եկե-
ղեցոյ եւ Ազգին ներկայացուցիչը, Աստու-
ծոյ Օծեալ Ամենայն Հայոց Հայրապետը,
իր խոհմութեամբ կարողացած է առաջ-
նորդել հայ ժողովուրդը եւ փոխադար-
ձաբար հայ ժողովուրդը ունեցած է լիա-
կատար եւ անվերապա վստահութիւն
իր Հայրապետի որոշումներուն եւ առաջնոր-
դութեան վրայ:

Անցնող հարիւր եւ յիսուն տարիներու
ընթացքին գլխաւորաբար երկու Սահմանա-
դրութիւններ ճանչցուեցան, երկուքն ալ մե-
զի արտաքուստ պարտադրուած առ ի
գործադրութիւն. մին՝ ՊՕԼՕԺԵՆԻԷ 1836.

ին, պարտադրուած Յարական Կառավարութեան կողմէ, իսկ միւսը՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1863-ին, պարտադրուած Օսմանեան Կառավարութեան կողմէ: Թէեւ երկուքն ալ մեզի պարտադրուած են արտաքին ոյժերու կողմէ, սակայն իսկ եկեղեցական եւ ազգային կեանքի համար մեծ նշանակութիւն ունեցող փաստաթուղթեր եղած են:

Մեզի յստակ է թէ Պօլսթէնիէն որ Յարական Կայսրութեան կողմէ եւ Յարական իշխանութեան շրջաններուն գործադրութեան դրուած է, իսկ ժողովուրդը մի տ վերապահութեամբ, կասկածով եւ ակամայ ընդունած է զայն՝ յատկապէս Հայաստանէն հոլորս ապրող հայերը:

Ըստ Պօլսթէնիէի, Ազգային Եկեղեցական Ժողովը կ'ընտրէր Կաթողիկոսութեան երկու թեմանոցներ, որոնցմէ մին կը հաստատուէր Յարի կողմէ որպէս Կաթողիկոս: Իսկ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը կը բաղկանար միայն հոգեւորականներէ:

Իսկ Ազգային-Եկեղեցական Ժողովին ղրկուելիք պատգամաւորները կը նշանակուէին Առաջնորդին կողմէ. իւրաքանչիւր թեմէն երկու հոգի. մէկ հոգեւորական, մէկ աշխարհական:

Սակայն Ազգային Սահմանադրութիւնը որ պարտադրուած է Օսմանեան Կառավարութեան կողմէ, Ազգ ու Եկեղեցի կառավարելու սկզբունքներու հիման վրայ, յատկապէս Կ Պոլսոյ՝ Թուրքիոյ եւ Օսմանեան պետութեան եմթակայ հայերուն ազգային եւ եկեղեցական կեանքի խարխալմէ եղած:

Ազգային Սահմանադրութիւն յորջորջումը ինքնին կը յատկանշէ թէ որդեգրուածը Ազգը կառավարելու օրինակարգ մըն է, որու մէջ սպրդած են նաեւ կարգ մը եկեղեցական կանոններ, գոր օրինակ Պատրիարքին, Առաջնորդներուն եւ այլ եկեղեցականներուն ընտրութեան ձեւերը, որոշ չափով ճշդելով անոնց պարտականութեանց եւ պարտաւորութեանց սահմանները:

Ըստ այդ Ազգային Սահմանադրութեան, Պատրիարքը ճանչցուած է որպէս Եկեղեցոյ եւ Ազգին գլուխը: Զեւով

մը Օսմանեան Կայսրութեան մէջ, որոշ սահմանափակումներով իբրեւ փոքրամասնութեանց տրուած կրօնական եւ աշխարհիկ ազատութիւններու օրինական առանձնաշնորհումներու փաստաթուղթ: Պատրիարքը կը դառնայ Ազգին պետը, ոչ միայն նախագահելով Եկեղեցական Ժողովին, այլ նաեւ Գաւառական եւ Քաղաքական Ժողովներուն, որոնց նպատակը եկեղեցական գործերով զբաղիլ չէ միայն, այլ նաեւ քաղաքական, ընկերային եւ այլն:

Քսաներորդ դարու առաջին կիսուն, Յեղասպանութեան անմիջապէս յաջորդող տասնամեակներուն, յատկապէս Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Անթիլիաս հաստատուելէ ետք, երբ սկսան գաղութները արմատներ արձակել Արաբական երկիրներու եւ արտասահմանեան այլ երկիրներու մէջ, ըլլայ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, եւ կամ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան եմթակայ արտասահմանեան թեմերու մըշակած Սահմանադրութեանց ատեն, 1863-ին Ապրիլ Ազիզ Սուլթանի կողմէ հաստատուած, Ազգային Սահմանադրութիւնը դարձած է գլխաւոր աղբիւրն ու հիմնաքարը: Արտասահմանի գաղութներն ու թեմերը, նայած իրենց ապրած երկիրներու ներքին օրէնքներուն, լայն չափով օգտուած են Ազգային Սահմանադրութենէն, յատկապէս այն յօդուածները որոնք գործադրելի էին՝ տեղական պայմանները նկատի առած եւ որոնք նաեւ կ'ապահովէին աշխարհական ղեկավարներուն իշխանութեան անսահմանութիւնը:

Ըլլայ Պօլսթէնիէն եւ ըլլայ Ազգային Սահմանադրութիւնը այդ գաղութներու մէջ գործադրելի չեն եղած եւ չեն կրնար ըլլալ, որովհետեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Պատրիարքը, Թեմակալ Առաջնորդները, բացի Մերձաւոր Արեւելքի կարգ մը երկիրներէն, Լիբանան, Սուրիա, եւ այլն, Ազգը կառավարելու իրաւունք չունին:

Եւրոպայի եւ Ամերիկաներու մասին անդրադառնալով, Առաջնորդները ըստ օրինի կրօնապետներ են միայն եւ ոչ թէ նաեւ ազգապետներ: Իրաւունք չունին,

գործող օրինակ զբաղելու ամուսնալուծման, եւ ժառանգական եւ այլ տեսակի ընկերային հարցերով, անոնք վերապահում են պետութեան: Նոյնիսկ այսօր, Հայաստանի մէջ Հայաստանեայց Եկեղեցին չի կրնար զբաղիլ օրինական տեսակետով ամուսնալուծական եւ ժառանգական հարցերով. այդ իրաւունքը վերապահում են պետութեան: Սակայն Ազգային Սահմանադրութեան մէջ այդ իրաւունքը տրուած է Պատրիարքին եւ կամ Առաջնորդին:

Որքան որ ալ սահմանափակ եղած են Պօլօժէնիան եւ Ազգային Սահմանադրութիւնը, մեր ազգի ամբողջ պատմութեան ընթացքին միայն վերոյիշեալ երկու փաստաթուղթերը ունեցած ենք իբրեւ ամբողջական Սահմանադրութիւններ:

Ներկայիս ամբողջ Հայաստանեայց Եկեղեցին եւ Հայ Ազգը կառավարող երկու մտածելակերպ գոյութիւն ունի.

Առաջինը՝ Կիլիկեան Աթոռի ենթակայ Թեմերն են, ուր մշակուած ու գործադրուած ներքին Սահմանադրութիւնները ուրջ չափով օգտուած են Ազգային Սահմանադրութենէն: Կիլիկեան Աթոռի եւ իրեն ենթակայ Թեմերու մտածելակերպը աւելի աշխարհիկ է իր խորքով, քան թէ կրօնական: Տակաւին, այսօր Պէյրութի եւ Հալէպի մէջ կը շարունակեն գործածել Գաւառական, Քաղաքական Ժողովներ, Ազգային Կեդրոնական Վարչութիւն եւ այլն, նման յորջորջումներ, որոնք զուտ աշխարհիկ արտայայտութիւններն են՝ ձեւեր են, ժառանգ մնացած Օսմանեան Կառավարութեան հաստատած Ազգային Սահմանադրութենէն: Եկեղեցական եւ թեմական կեանքի հետ կարծէք ոչ մէկ կայ ունին վերոյիշեալ մարմինները: Լիքանանի մէջ Առաջնորդը իրանանեան օրէնքին համաձայն կը ներկայացնէ Հայաստանեայց Եկեղեցին եւ Հայ Ազգը:

Երկրորդ մտածելակերպը Ամերիկայի եւ արտասահմանեան բազմաթիւ երկիրներու, ինչպէս նաեւ Հայաստանի մէջ տիրապետող դրութիւնն է՝ թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ կամ թէ Առաջնորդը գլուխն է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ եւ իր Թեմին միայն: Հայաստանի մէջ եւ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան ենթակայ բոլոր Թեմերու մէջ, քացի Իրաքէն եւ մասամբ մըն ալ Եգիպտոսէն, մենք Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ կրօնապետներ ենք եւ ոչ թէ ազգապետներ: Առաջնորդը միայն կրնայ խօսիլ իրաւական տեսակետով իր ղեկավարած եկեղեցւոյ մասին՝ իր որդեգրած ներքին Սահմանադրութեան շնորհիւ իրաւունքներուն համաձայն: Մենք որպէս առաջնորդներ իրաւունք չունինք ամուսնալուծութեան եւ ժառանգական եւ այլ հարցերով զբաղելու:

Կիլիկեան Աթոռի պաշտօնական եւ օրինաւոր մարմինները կը կոչուին՝ Ազգային Ժողով, Քաղաքական եւ Գաւառական Ժողովներ, Ազգային Ներկայացուցչական Ժողով, Ազգային Վարչութիւն եւ այլն, բոլորն ալ կարծէք ոչ մէկ աղընչութիւն ունին Եկեղեցին կառավարելու խնդրին հետ:

Իսկ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան ենթակայ թեմերը կը կոչուին՝ Ազգային-Եկեղեցական Ժողով, Թեմական Ժողով, Թեմական Խորհուրդ, Երեւանի խորհուրդ, որոնք զուտ կրօնական եւ եկեղեցական արտայայտութիւններ են եւ ուղղակի կ'ակնարկեն Եկեղեցւոյ գործունէութեան:

Կիլիկիոյ Աթոռին ենթակայ Թեմերուն մէջ Առաջնորդին եւ հովիւին գրեթէ լուսանցքային իշխանութիւն տրուած է: Ամերիկայի մէջ Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան ենթակայ Ծովեր կան, որոնք հովիւը եթէ Կրօնական Ժողովի կողմէ ընտրուած չէ որպէս պատգամաւոր իրաւունք չունի մասնակցելու Ազգային Ներկայացուցչական Ժողովին: Աշխարհական մը կրնայ ներկայացնել իր Ծովը որպէս պատգամաւոր, իսկ հոգեւորականը դուրս կը մընայ, որովհետեւ եօթը աշխարհականի դէմ մէկ հոգեւորականի համեմատութիւնը Ազգային Սահմանադրութեամբ պարտադրուած, իրենք որպէս օրէնք կ'ընդունին:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան ենթակայ Թեմերը Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ անկարելի է որ ընդունին նման դրութիւն մը: Հովիւը հայրն է եւ գլուխը իր

Մուխիմ: Ուստի, ամեն իրաւունք իրեն վե-
րապահուած է ներկայացնելու իր ծուխը:

Որեւէ Ռաստատում կանոնադրի նպա-
տակն է տուեալ կազմակերպութեան օրի-
նական եւ իրաւական բոլոր տեսակի գոր-
ծունէութիւնները եւ ուղղութիւնները ճշդել:

Յարական Կառավարութեան փոլոգու-
մով եւ Օսմանեան Կառավարութիւնն ալ
արմատական փոփոխութեան ենթարկուե-
լով Հայաստանեայց Եկեղեցին եւ իւր ժո-
ղովորդը մնացին առանց Պոլսո՞ծէնի եւ
առանց Ազգային Սահմանադրու-
թեան:

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Թեմերը՝
Հայաստանէն եւ Յարական Կառավարու-
թեան սահմաններէն դուրս, բոլորն ալ մը-
շակեցին կանոնադրութիւններ եւ կամ ի-
րենց կանոնադրութիւնները փոփոխու-
թեան ենթարկեցին եւ տեղական պայմա-
նները նկատի առնելով, փորձեցին Առա-
քելական Եկեղեցւոյ վարչական ընդհա-
նոր սկզբունքները պահպանել: Այս փո-
խանցման դժուարին տարիներուն եւ յատ-
կապէս սովետական կարգերու անհա-
ղործելի կեցունաճին պատճառաւ արտա-
սահմանի թեմերու յարաբերութիւնները
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան հետ
եղան միայն մասնակի եւ անուղղակի:
Օրինակ, Հիւսիսային Ամերիկայի Թեմե-
րուն մէջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին
տուած ենք իրաւունքը կանոնադրութիւնը
հաստատելու եւ կամ թէ Թեմերը լուծ-
ուելու պարագային՝ կալուածները փոխան-
ցելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան
եւ կանոնադրութեան բարեփոխում յօդ-
ուած մը վաւերացնելու, օրինակոր ըլլալու
եւ գործադրելի դարձնելու համար: Սա-
կայն, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան
կեդրոն Մալր Աթոռ Ս. Էջմիածնի մէջ
անցնող եօթանասուն տարիներու ընթաց-
քին որեւէ փաստաթուղթ չկայ, որը շեշ-
տէ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ վարչական
սահմանադրական կեանքի օրինական եւ
իրաւական սահմանները, ուր ճշդուած
ըլլան նաեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկո-
սին տրուած իրաւունքի սահմանները:

1920-էն մինչեւ այսօր զանազան փոր-
ձեր եղած են մշակելու եւ պատրաստելու

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Սահմանադր-
ութիւնը: 1923-ին Գէորգ Ե. Կաթողիկոսի
շրջանէն կալ մշակուած եւ հաստատուած
չափազանց սահմանափակ Կանոնադրու-
թիւն մը, որը յետագային, 1945-ի Ազգա-
յին Եկեղեցական Ժողովի մէջ որոշ փոփո-
խութեան ենթարկուած է, ինչպէս նաեւ
ծառայած է որպէս հիմը Ազգային Եկե-
ղեցական Ժողով գումարելու սկզբունք-
ներուն:

1955-ի, 1962-ի, եւ 1995-ի Ազգային Եկե-
ղեցական Ժողովները գումարուած են
1945-ին որդեգրուած շատ պարզ օրէնք-
ներով: Նոյնիսկ 1945-ին որդեգրուած կանո-
նադրութիւնը կատարեալ հաւատարմու-
թեամբ չգործադրուեցաւ 1995-ին, ուր կ'ը-
սուի յստակ կերպով, թէ Ազգային-Եկե-
ղեցական Ժողովին կը հրաւիրուին Հայոց
Եկեղեցւոյ բոլոր Եպիսկոպոսները: Կիլիկ-
իոյ Աթոռին Եպիսկոպոսները սակայն
չհրաւիրուեցան:

1955-ին Վազգէն Կաթողիկոսի ընտրու-
թենէն մինչեւ այսօր զանազան առիթնե-
րով, ըլլալ Ազգային-Եկեղեցական Ժողով-
ներուն 1955-ին եւ 1962-ին, Եպիսկոպոսաց
հանդիպումներուն, պաշտօնական եւ ան-
պաշտօն հաւաքոյթներու ընթացքին, խօս-
ուած, յանձնախումբեր նշանակուած եւ
բազմաթիւ նախագիծեր մշակուած են Հա-
յաստանեայց Եկեղեցւոյ Սահմանադրութիւ-
նը որդեգրելու համար:

Պատրաստուած բոլոր նախագիծերն ալ
չեն հաստատուած Ազգային-Եկեղեցական
Ժողովներու կողմէ եւ կը մնան արխիւ-
ներու մշտական բնակիչներ:

Մեզի ծանօթ պատրաստուած հետեւ-
եալ նախագիծեր կան.

1. Ազգային Եկեղեցական Ժողով
գումարելու յատուկ Կանոնադրութիւն",
հաստատուած Գէորգ Ե. Կաթողիկոսի
կողմէ, 22 Հոկտեմբեր 1925-ին:

2. "Ազգային Եկեղեցական Ժողով
գումարելու յատուկ Կանոնադրութիւն" հա-
ստատուած Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի կողմէ,
Յունիս 19, 1945-ին:

3. "Հայաստանեայց Առաքելական
Սուրբ Եկեղեցւոյ Սահմանադրութեան նա-
խագիծ", 1958:

4. "Նախագիծ Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցոյ Սահմանադրութեան", Ն. Մ.:

5. "Նախագիծ Հայց. Եկեղեցոյ Կազմական Կանոնադրութեան" Տիրամ Արքեպիսկոպոս Ներսիսեանի նախագահութեամբ պատրաստուած, 20 Սեպտեմբեր 1957:

6. "Նախագիծ Հայց. Առաքելական Ուղղափառ Սուրբ Եկեղեցոյ Կազմական Կանոնադրութեան" Սեպտեմբեր 30, 1988, Ծնորդ Պատրիարքի գլխաւորութեամբ պատրաստուած:

7. "Կանոնադրութիւն Հայաստանի Հանրապետութեան եւ ներքին Սփիւռքի տարածքի վրայ գործող Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու" Դեկտեմբեր 11, 1991:

Երջանկայիշատակ Տ. Տիրան Արք. Ներսիսեանի գլխաւորութեամբ կազմուած յանձնախումբը կատարեց առաջին մշակումը եւ զայն փոխանցեց Երջանկայիշատակ Տ. Ծնորդ Պատրիարքին, որուն գլխաւորած յանձնախումբը աշխատանքը ամբողջացնելէ ետք՝ զայն յանձնեց Երջանկայիշատակ Տ. Տ. Վազգէն Կաթողիկոսին: Մենք որպէս Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի անդամ, շատ լաւ կը յիշենք որ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդը լման երկու օր քննեց Տ. Ծնորդ Պատրիարքի գլխաւորութեամբ մշակուած կանոնադրութիւնը, որը Տ. Թորգոմ Պատրիարքին յանձնուած էր որոշ նշումներ ընելու եւ ներկայացնելու Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդին: Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդը քարեփոխումներ ընելէ ետք, իր աշխատանքը աւարտելով՝ պատրաստուած "Կազմական Կանոնադրութիւնը" յանձնեց Երջանկայիշատակ Տ. Տ. Վազգէն Վեհափառին, այն ակնկալութիւնով, որ Վեհափառի հրաւերով Ազգային-Եկեղեցական ժողով պիտի գումարուէր եւ սոյն Կանոնադրութիւնը պիտի քննարկուէր ու հաստատուէր:

Ինչպէս որ էր անցեալին պատրաստուած նախագիծերուն նախատագիրը, այսպէս մնաց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան Մայր Աթոռի արխիւներուն մէջ: Առ

ի գիտութիւն պատրաստուած "Կազմական Կանոնադրութիւնը" որպէս նմոշ տրուեցաւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի անդամներուն:

Սոյն գրութիւնը պատրաստելու նպատակով կարդացինք 1945-էն ի վեր մեր բոլոր Ազգային, Եպիսկոպոսաց եւ Եկեղեցական Ժողովներուն աւտենագրութիւնները: Թող զարմանալի չթուի մեզի, երբ հաստատենք թէ Աֆինքսի նման բոլոր ժողովներու օրակարգերու անբաժան հարցերէն մին եղած է եկեղեցական Սահմանադրութիւն մը մշակելու անհրաժեշտութիւնը եւ կենսականութիւնը: Ծիծաղելի ըլլալու չափ յանձնախումբը նշանակուած են, Ժողովներուն անընդհատ խօսուած, նախագիծեր պատրաստուած են՝ սակայն աւտենք մէ ոչ մէկը Ազգային-Եկեղեցական Ժողովներուն կամ Եպիսկոպոսաց Ժողովներու օրակարգերուն մէջ նկատի առնուած են:

Յանուն Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի, 1962-ի Սեպտեմբեր 29-ի Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի երկրորդ նիստին, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի անդամ՝ Փրոֆ. Առաքել Առաքելեան համապարփակ եւ ամբողջական զեկուցագիր մը ներկայացուցած է Ազգային-Եկեղեցական Ժողովին, Հայաստանեայց Եկեղեցոյ կանոնադրութեան կազմութեան կապակցութեամբ: Փրոֆետը իր խօսքը կ'աւարտէ հետեւեալ ձեւով.

"Մայր Աթոռում պահում են սփիւռքի թեմերի կողմից Սահմանադրութեան նախագիծի վերաբերեալ նոր առաջարկներ, թե լաղրութիւններ ու դիտողութիւններ, որոնք պէտք է նկատի առնուեն Սահմանադրութեան նախագիծի վերջնական խմբագրման մէջ:

Ահա այն ամէնը ինչ կարելի էր ասել Եկեղեցական Սահմանադրութեան կամ Կանոնագրի կազմութեան մասին:

Մնում է որ Ազգային Եկեղեցական ժողովը իր խօսքն ասի եկեղեցական կանոնագրի կազմութեան մասին":

Նորին Սուրբ Օծութիւն Տ. Տ. Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի առաջարկութեամբ, 1995-ի Յուլիսին մեզի յանձ-

նուած պարտականութիւնը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Սահմանադրութեան նախագծի մասին, նկատումներ եւ որոշ նշումներ ընելու եւ նշանակուելիք յանձնախումբի համար նախապատրաստական աշխատանքը կատարած ըլլալու նպատակով, Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւմտեան Թեմէն ներս Գերաշնորհ Տ. Արիս Եպիսկոպոս Շիրվանեանի հետ միասին նկատի առինք անցնող յիսուն տարիներու ընթացքին պատրաստուած բոլոր նախագծերը, ինչ - պէս նաեւ "Կանոնադրութիւն Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Ներքին Սփիւռքի Տարածքի Վրայ Գործող Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ" Քաւար պատրաստուած նախագիծը, որը Քաւարուած է Դեկտեմբեր 11, 1991-ին, եւ փորձեցինք ամբողջացնել

"Հայաստանեայց Առաքելական Ուղղափառ Սուրբ Եկեղեցւոյ Սահմանադրութիւն" սոյն խմբագրական եւ համադրական աշխատանքը:

Մենք "Հայաստանեայց Առաքելական Ուղղափառ Սուրբ Եկեղեցւոյ Սահմանադրութիւն" այս աշխատանքը կը յանձնենք Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին: Կը մնայ, որ Նորին Սրբութիւնը 1995-ի Ապրիլին գումարուած Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի որոշման համաձայն՝ նշանակէ յանձնաժողով մը սոյն նախապատրաստական աշխատանքը ամբողջացնելու եւ կամ մօր նախագիծ մը պատրաստելու եւ զայն ներկայացնելու Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին եւ ապա երկու տարի ետք Ազգային-Եկեղեցական Ժողովին:

ՎԱՅԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
Առաջնորդ Հայոց Եկեղեցւոյ Հիւսիսային
Ամերիկայի Արեւմտեան Թեմի

11 Սեպտեմբեր, 1995
Հոլիվուտ, Գալիֆորնիա